

Sofoklés

OIDIPUS

překlad: Jaroslav Pokorný

úprava: Ivan Balad'a a Jana Kafková

pracovní text Městského divadla Zlín

sezona 2003/2004

osoby a obsazení:

OIDIPUS	Rostislav Marek
KNĚZ	Dušan Sitek
KREON	Luděk Randár
TEIRESIAS	Zdeněk Julina
JOKASTÉ	Milena Marcilisová
POSEL Z KORINTA	Pavel Leicman
LAIŮV SLUHA	Ivan Kalina
MUŽ Z DOMU	Dušan Sitek
CHÓR	Dušan Sitek
	Pavel Leicman
	Ivan Kalina
	Jan Leflík
	Ivan Řehák
	Pavel Vacek
	Helena Čermáková
	Petra Domžalová
	Tereza Jakubíková
	Zdena Kružíková

Prolog

Mor. Ze všeho nejhorší při této nemoci byla malomyslnost. Kdokoliv pocítil, že ochuravěl, upadal v naprostou beznaději. Lidé umírali jako zvěř. Mrtvoly se povalovaly na ulicích, kolem studní i v chrámech. Umírali, ležíce mrtví jeden na druhém. Když se hrůza rozmáhala, lidé přestali dbát věcí božských i lidských. Mnozí si troufali páchat směle na veřejnosti, čeho se dříve dopouštěli jen vskrytu. Jiní se pohotově zmocňovali majetku náhle zemřelých. Ctít bohy a zákony nebo je nectít, vycházelo najedno. Lidé viděli, že dobří i zlí hynou stejně. Ani bohobojnost, ani lidský zákon nezadržely nikoho na uzdě. A nikdo se nechtěl lopotit s něčím, co se dříve považovalo za dobré, protože měl za nejisté, zda nezahyne dříve, než dojde cíle.

1 .**Oidipus**

Mé děti,
potomci praotce Kadma,
proč přicházíte ke zdem mého domu
a s prosbou upíráte na ně zrak?
Po městě kolem
je dusno vůní obětí
a odevšad zní pláč a nářek modliteb -
Mé děti,
neposlal jsem sluhy na výzvědy,
jdu vám vstříc sám,
já Oidipus,
daleko široko slavným nazývaný.
Rád vám pomohu,
byl bych bezcitný, kdyby mnou nepohnul váš pláč.

Kněz

Oidipe,
vládče naší země -
Viš, jaký přival zmítá obcí:
Na město se vrhl
bůh s ohnivou pochodní, bůh zkázy, mor.
Kadmovy Théby hynou
a černé království mrtvých bohatne naším nářkem.
Všichni, kdo hledáme v tobě spásu,
víme, že nejsi roven bohům,
jsi však první mezi lidmi
jak plyne běh tvého života
a jak ti určili bozi.
Dřív, než jsi přišel do města
zbavils nás kruté Sfingy -
Nevěděls tenkrát o nás ještě nic
a nikdo tě nepoučil,
jen s přispěním bohů - jak všichni vypravují -
jsi znova vzkřísil obec k životu.
Oidipe,
vládče naší země,
zase tě všichni prosíme,
zas hledáme u tebe pomoc.
Celá tato zem
ví, jaks jí kdysi prospěl
a nazývá tě spasitelem -.
Kéž by však nikdo z nás nemusel jednou vzpomínat
že jsi nás zved a potom nechal padnout.
Chceš-li dál vládnout této zemi,
pamatuj, že je smutná vláda nad pustinou
bez živé duše, bez lidí,
tak, jako marně stojí tvrz a pluje loď,
když lidé v nich už pomřeli.

Oidipus

Mé ubohé děti,
 příliš, příliš dobře vím,
 proč přicházíte s úpěnlivou prosbou.
 Víím,
 jak všichni chřadnete -
 tak jako já však nikdo netrpí.
 Vy máte každý jen svou vlastní bolest,
 ale má duše oplakává
 sebe i vás a celou zemi -
 Nevzbudili jste mne ze sladkého spánku -
 kolik nocí
 jsem probděl, proplakal,
 protrpěl štván starostmi bez ustání.
 V těch myšlenkách
 jsem přišel jenom na jediný lék
 a toho jsem též užil:
 svého švagra Kreonta
 jsem poslal do Delf, do věštírny s dotazem
 co třeba vykonat, nebo ke komu se modlit,
 abych zachránil celou obec.
 Dnes uplynula lhůta, kdy tu měl být zpět
 a po něm ani stopy -
 Jakmile se však vrátí,
 chci splnit všecko, co nařídí nám bůh.

Kněz

Krásně jsi promluvil.
 Mí lidé však mě právě upozorňují,
 že se už Kreon blíží.

Oidipus

Mocný Apollóne,
 kéž nese záchranu a štěstí.
 Můj vzácný švagře, Kreonte,

jaké nám přinášíš poselství bohů?

- Kreon** Příznivé -
pokládám totiž za štěstí i neštěstí
když dobře skončí.
- Oidipus** Jak však zní boží výrok?
- Kreon** Mám mluvit zde přede všemi
nebo až uvnitř?
- Oidipus** Mluv přede všemi -
vždyť jejich utrpení je pro mne těžší
než vlastní bolest.
- Kreon** Boží poselství nám přikazuje
smýt poskvrnu,
která lpí na naší zemi
a nedopřávat útočiště zločinu
jejž nelze usmířit.
- Oidipus** Jak ji však smýt?
Jakou očistou?
- Kreon** Viníka poslat do vyhnanství
nebo prolít krev za krev
prolitou zločinem, který nás všechny ničí.
- Oidipus** Kdo byl obětí zločinu?
- Kreon** Laios.
Ten kdysi kraloval naší zemi

než ty ses ujal vlády.
Teď věštba jasně přikazuje
potrestat jeho vrahy.

Oidipus Kde jsou? Jak je dnes hledat?
Stopu tak dávného zločinu
po letech těžko zachytíš.

Kreon Věštba praví,
že jsou zde v zemi.
Kdo hledá, najde.

Oidipus Kde byl zabit Laios?
Doma, venku nebo v cizině?

Kreon Vydal se na cestu, jak sám říkal -
domů se už nevrátil.

Oidipus A nebyl při vraždě nějaký svědek,
který by mohl dát bližší zprávu?

Kreon Byli pobiti.
Jen jeden utekl ze strachu
a ani ten nám nepověděl nic
než jedno -

Oidipus Co?
I málo stačí
a hodně často odhalí
máš-li jen trochu naděje.

Kreon Vyprávěl,

že byli přepadeni lupiči
a ti prý krále zabili.
Ne silou, ale přesilou -

Oidipus A že by se toho byl odvážil lupič?
Leda, že ho hnalo něčí zlato
odtud.

Kreon Tak tenkrát všichni také soudili.
Však ve zlých časech se nenašel nikdo,
kdo by Laia pomstil.

Oidipus Krále vám zavraždili -
jaká příčina
vám bránila pátrat po vrahu?

Kreon Sfinga a její hádanky
nás přinutily starat se o přítomnost
a minulost nechat být.

Oidipus Dobrá,
já odhalím zas pravdu.
Právem Apollón mrtvého připomíná
právem i ty
a právem
budu i já bojovat společně s vámi
za celou zemi a za boží příkaz.
Ne pro cizí,
sám ve svůj prospěch ztrestám zločin.
Laiův vrah
by třeba brzy zatoužil i po mé krvi -
sám sobě pomstou prospěji -

Ať někdo přivede lid.
 O vše se pokusím -
 buď nám bůh dopřeje štěstí
 nebo padnem -

Kněz Kéž Apollón, který nám dal věštbu
 sám přijde spasit a uzdravit nás z bídy.

Chór (1. píseň) Posvátné poselství, co v tobě praví
 bohů i lidí věčný pán?
 Přinášíš naději, zhoubu, zář slávy
 do našich sedmi skvoucích bran?
 Duše má vzrušena
 ve strachu tone -
 Čekám tě, ochránce
 Apollóne,
 čekám a úzkostí trnu již.
 Jaký úděl mi přisoudíš
 v budoucnu nebo dnes?
 Naděje naše jediná svatá
 odpověz.

Běda mi. Po těle bezpočtu ran
 vidím, jak umírá všechn můj lid.
 Duše je umdlena, smrt je můj pán,
 naděje zhasla a nedává žít.
 Země je sirá - siré jsou klíny
 rodiček, rodících v tónech hran.
 Jak houf zmatených ptáků, jež žene
 chtivý uragán
 duše za duší letí
 smrti do černých bran.

Město zmírá, stává se hřbitovem.
 Děti - má naděje - ponurý chór
 mrtvými tělíčky pokryly zem,
 leží a dýchají do vzduchu mor -
 Ženy a matky, ubohé plačky,
 před chrámy v slzách lijí svůj žal,
 bolest a nárek bědného města
 vyrůstá na chorál -
 bozi, sešlete spásu,
 nechte nás žít zas dál.

Apollóne, lučištníku,
 zlatý šíp tvůj v okamžiku
 všecko zlo a zkázu zmaří,
 svatý klid a štěstí dá mi -
 Artemido, sešli záři
 v které svítáš nad horami.
 Dionýse, celý věk
 ctím tě, plodná sílo země -
 společníku Bakchantek,
 bože révy, skloň se ke mně
 a mou bídu a můj žal
 pochodní své slávy spal.

2 .

Oidipus

Modlíte se -
 Všechno se splní, chcete-li mně vyslechnout
 a pomoci hojit rány.
 Jsem cizinec - o Laiovi nevím zhola nic
 a netuším kdo přivodil
 mu smrt.

Vždyť víte, přišel jsem až později do města.
Teď pravím ke všem z Kadmových Théb:
Kdokoliv z vás
ví něco bližšího, nebo zná vraha
Laia, syna Labdakova,
tomu poroučím, aby mi vše zjevil.
Má-li snad někdo strach
sám sebe udat,
nic zlého se mu nestane,
jen ze země půjde.
A ví-li někdo o druhém
nebo o cizinci, že je pachatelem,
ať o tom nesmlčí.
Já sám mu vyplatím odměnu
a všichni mu budou vděční.
Jestliže však budete mlčet,
aby váš blízký nemusel do vyhnanství,
nebo ze strachu o sebe,
slyšte, co potom učiním:
V této zemi
kterou z trůnu přehlížím a ovládám
zakazuji
vrahu, ať je to kdokoliv,
přístřeší dát, oslovit jej,
modlit se společně s ním, společně
přinášet oběti bohům,
posvátné vody mu dopřát.
Všichni ho odžeňte od svých domovů
jako morovou ránu, kterou se nám stal.
Proklínám neznámého zločince
ať je sám
nebo ať je jich více.

A kdyby v mém domě žil viník,
 s mým vědomím,
 ať padne na mou hlavu
 týž trest, který jsem svolal na vás.
 I kdyby bůh nezasáhl sám
 nesměli byste nechat nepomstěnu
 smrt nejbližšího z vás, vašeho krále.
 Musíte pátrat. -
 Mám vládu, kterou měl dříve on,
 mám jeho lože, jeho ženu
 a kdyby jeho rod byl dětmi požehnán,
 byli by sourozenci mých dětí.
 Chci za něho bojovat
 jako za vlastního otce
 a před ničím se nezastavím
 abych dopadl vraha
 Laia, syna Labdakova, Polydórova vnuka,
 potomka krále Kadma a dávného Agénora.
 Znovu zaříkám bohy
 aby těm, kteří by nedodrželi příkaz
 nic nevzešlo na polích ze země,
 ženy, aby jim nerodily,
 ale mor, který teď zuří městem, aby je schvátil.

Chór

Tvá kletba mě zavazuje
 a podle ní ti odpovím.
 Já nezabil
 a nemohu ti vraha ani jmenovat -
 tu otázku měl zodpovědět Apollón.

Oidipus

Máš pravdu -
 ale bohy přinutit

k tomu, co nechtějí -
to člověk nedokáže.

Chór Co vidí v budoucnosti Apollón,
téměř vše - pokud vím - vidí i Teiresias
a ten tě nejlíp poučí
v tom, po čem pátráš.

Oidipus Ani v tom jsem nezahlélel.
Hned po rozmluvě s Kreontem
jsem k němu poslal posly.

Chór Hle,
už sem vedou božského věštce,
jediného z lidí,
komu je pravda vrozena.

Oidipus Všecko znáš, Teiresio -
zjevné i skryté, nebe i zemi
a třebaš jsi slepý,
víš jako my, jakou bolestí trpí obec.
Apollón
nám na dotaz odpověděl poselstvím,
že není jiné záchrany
než najít Laiovy vrahy
a zabít je, nebo je vyhnat ze země.
Nenech nás tápat.
Věsti z křiku ptáků
nebo jakkoliv jinak -
očisti sebe a obec,
očisti mne,
očisti všechno od poskvrnny vraždy.

Jsme ve tvých rukou -

Teiresias Jak strašné je vědět
tam, kde je vědění marné.

Oidipus Co je?
Jsi tak sklíčený -

Teiresias Nech mně odejít.
Ty i já poneseš snáze svůj osud
poslechneš-li mě.

Oidipus Jednáš proti všemu právu
a proti této obci, jež ti dala život,
když jí odpíráš věštbu.

Teiresias Já vím,
že ti má slova neprospějí
a abych sám také netrpěl -

Oidipus Při bozích, nechod' pryč.
Klekáme u tvých nohou, prosíme tě -

Teiresias Nikdo z vás neví -
a já už neřeknu ani slovo
abych ti nebyl věštceš neštěstí.

Oidipus Co říkáš?
Víš a nepromluvíš?
Chceš nás zradit a zahubit obec?

Teiresias Nechci působit bolest

tobě ani sobě.
Proč se tak pachtíš za důkazy?
Ode mne neuslyšíš nic.

Oidipus Ničemo zatvrzelý,
i skála by pukla zlostí nad tebou.
Nepovíš nic?
Nic se tě nedotkne a nic tě neobměkčí?

Teiresias Mně spíláš - sebe by sis měl hledět,
jenom mne ponižuješ.

Oidipus Koho by nerozhořčila tvá řeč
v níž pohrdáš rodnou obcí.

Teiresias Všecko se splní i když budu mlčet.

Oidipus Jsi povinen říci mi, co se splní.

Teiresias Už ani nehlesnu,
zuř a vztekej se jak chceš.

Oidipus Zdá se mi,
žeš ty sám nastražil a spáchal onen zločin,
i když jsi vlastní rukou nevraždil.
A kdybys nebyl slepý,
řekl bych, žeš i čin provedl jenom ty.

Teiresias Opravdu?
Vyzývám tě, Oidipe,
abys dodržel prohlášení, které jsi tu učinil:
Ode dneška

- neoslovuj ani ty zde, ani mne,
jak bylo přisouzeno rouhači, poskvrně této země.
- Oidipus** Jak nestoudně jsi mi vrhl
urážku do tváře
a myslíš, že mi teď unikneš?
- Teiresias** Už jsem unikl.
Pravda mi dává sílu.
- Oidipus** Kde jsi jí našel?
Ve věštbách jistě ne.
- Teiresias** Zde v tobě.
Tys mě -
proti mé vůli přinutil mluvit.
- Oidipus** Mluv znova, nerozumím.
- Teiresias** Nerozuměl jsi? Co ti mám ještě říci?
- Oidipus** Mluv jasněji a opakuj to znova.
- Teiresias** Řekl jsem, že vrahem po němž pátráš, jsi ty sám.
- Oidipus** Něco tak strašného nevyslovíš dvakrát!
- Teiresias** Slyš, co je ti skryto:
S vlastní krví
obcuješ v odporném manželství
a nevidíš svou hanbu.
- Oidipus** Jak dlouho si myslíš, že mně smíš urážet?

- Teiresias** Pokud je pravda v právu.
- Oidipus** Pravda je v právu, ale ty ne,
věštče,
na oči, uši, rozum osleplý.
- Teiresias** Ubožáku spíláš
a brzy budou tobě spílat taky tak.
- Oidipus** Zplozenče noci,
mně, ani komu jinému, kdo vidí světlo
ty neuškodíš.
- Teiresias** Já nebudu tvou záhubou -
Apollón
tě srazí sám, jak osud káže.
- Oidipus** Vymyslíl si to Kreon nebo ty?
- Teiresias** Kreon ne -
jen ty jsi sám sobě neštěstím.
- Oidipus** Bohatství, moci, nadání ohromné,
jež povznášíte člověka nad chaos života,
jaká závist
vám nedočkavě kráčí v patách.
Tuto vládu
mi dala obec sama, aniž jsem ji žádal
a pro ni
můj starý přítel, věrný Kreon
podvodně mě chce svrhnout
a nastrčil zde tady toho podvodného kejklíře,

šejdíře potměšilce,
který už vidí jen zisky, ve věštbách je však slepý.

Odpověz:

Kdy jsi věštil správně?

Byla tu Sfinga, ječela hádanky -
proč jsi je nerozluštil?

Proč k tobě tenkrát nemluvila znamení
a proč ti neřekli nic bozi?

Až jsem přišel já,

já, nic nevědoucí Oidipus,
vysvobodil jsem vás, vtipem zvítězil
bez božích znamení.

A mne se teď pokoušíš svrhnout
a myslíš,

že budeš pak blíže Kreontovu trůnu?

Kdyby jsi nebyl slepec,
vytrpěl by sis zasloužený trest.

Chór

Oidipe,

tobě i věštcí ta slova
jen zlost přinesla na jazyk.

Teď na to, myslím, není čas -

hledme radši co nejlíp

rozluštit věštbu.

Teiresias

I když jsi vládcem,

mám stejné právo stejně ti odpovědět,

slovy vládnou i já.

Nepotřebuji ani Kreonta

Aby mně chránil -

Ale žes mi vyčetl i mou slepotu,

pamatuj:

Máš oči, ale nevidíš,
 neznáš svou hanbu,
 ani nevíš
 kde ses usídlil, s kým žiješ,
 neznáš svůj původ,
 nevědomky
 jsi nepřítelem svých nejbližších,
 mrtvých i živých
 a dvojí prokletí
 - otce i matky -
 tě jednou vyštve z této země
 a třebaš vidíš,
 pak budeš tápat jako v tmách.
 Nebude brzy skály ani zálivu
 kde by se neozval tvůj pláč.
 A neznáš další utrpení,
 jež čeká na tebe a na tvůj rod.
 Spílej za to
 Kreontovi a mně -
 není smrtelník
 který by zhynul bíději než ty.

Oidipus Copak je možné tohle snášet?
 Táhni pryč od mého domova.

Teiresias Sám bych nebyl přišel -
 ty jsi mně pozval.

Oidipus Nečekal jsem ty hloupé žvásty
 když jsem pro tebe posílal.

Teiresias Pro tebe jsem hlupák co jen žvaní,

tví rodiče mě za moudrého měli.

Oidipus

Rodiče? Znals je?
Kdo mně zplodil?

Teiresias

Dnešní den.
A dnešní den tě zahubí.

Oidipus

Zas mluvíš v hádankách.

Teiresias

Umíš je přece výborně luštit -

Oidipus

Jen se mi posmívej,
že důvtipem jsem získal štěstí.

Teresias

A právě tohle štěstí
ti zlomilo vaz.

Oidipus

I kdyby - zachránil jsem obec.

Teiresias

Odejdu už. Odejdu,
ale napřed řeknu, proč jsem přišel.
Pamatuj, Oidipe:
Ten muž, kterého hledáš
a hlásáš do všech stran své prokletí,
vrah Laiův -
ten je zde.
Prý cizinec a přistěhovalý -
pozná se však, že je rodem z Théb
a bude plakat nad svým osudem.
Z vidoucího slepcem,
z boháče nuzákem se stane

a o žebrácké holi potáhne z této země.
 A ukáže se,
 že byl svým dětem otcem i bratrem,
 své ženě synem i manželem,
 otcovi vrahem a prznitelem jeho lože -
 Jdi,
 přemýšlej o tom
 a objevíš-li někde lež,
 pak vykřikuj, že věštit neumím.

Chór (2. píseň) S hroznou pověstí,
 zvěstí neštěstí,
 přišel ten věštec k nám.
 Nelze uvěřit,
 nelze nevěřit,
 nevím co dělat mám.
 Že by spor tady
 Oidipus mladý
 s Laiem měl -
 věru jsem o tom
 dřív ani potom
 neslyšel. -
 Dokud mně někdo nepřesvědčí
 nedám na ničí řeči
 a nesmí mě ani v snách
 napadnout, že by byl Oidipus
 Laiův vrah!

Zeus i Apollón
 bludný lidský shon
 jistě výborně zná.
 Nelze věřit však

že by věštcův zrak
 viděl vždy víc než já.
 Lidé se mýlí -
 pravdu má chvíli
 ten i ten.
 Nevěřím dosud,
 až pokud osud
 nebude naplněn.
 Oidipus spasil před Sfingou zemi,
 moudrostí známý je mi
 a ctí ho všechen lid -
 nesmím ho ani myšlenkou urazit.

3.

Kreon

Občané,
 dověděl jsem se, že na mne vládce Oidipus
 vznesl hroznou žalobu -
 To nelze snést.
 Jestliže myslí,
 že jsem mu ublížil v této těžké době
 slovem nebo skutkem,
 nestojím déle o život
 pohaněný tou pomluvou.

Chór

Pravda, naškl tě tu,
 ale spíš ze zlosti než z přesvědčení.

Kreon

Prohlásil,
 že Teiresias naveden mnou
 dal lživou věštbu.

- Chór** Tak něco.
Ale nevím, co to má znamenat.
- Kreon** A s jasnou hlavou, s čistou myslí
mě takto obžaloval?
- Chór** Já nevím.
Nevidím do toho, co dělají páni.
Podívej, támhle už přichází sám z domu...
- Oidipus** Jakže, ty?
Ty jsi sem přišel?
Jsi ještě tak drzý,
že se odvážíš pod mou střechu
ač je všem jasné,
že mi chceš vyrvat vládu?
Pokládal jsi mně za hlupáka?
Myslels, že neprohlédnu tvou lest
a když prohlédnu, že se nebudu bránit?
Jak hloupý je tvůj nápad
bez bohatství a bez přátel
se honit za mocí,
kterou ti dá jen dav -
nebo peníze.
- Kreon** Řekls, cos chtěl -
Teď vyslechni ty mne
a potom sud'.
- Oidipus** Jen mluv – pro mne jsou tvé řeči plané.
Vím, žes můj nepřítel.

- Kreon** Především mně už vyslechni.
- Oidipus** Především se nechtěj vytáčet.
- Kreon** Myslíš, že svévole je tvou předností?
To není správný názor.
- Oidipus** Myslíš, že smíš bez trestu podrazit své blízké?
To není správný názor.
- Kreon** Pravda, v tom souhlasím –
ale řekni mi, v čem jsem ti ublížil,
pouč mně.
- Oidipus** Říkal jsi mi nebo neříkal
že mám poslat pro věštce?
- Kreon** Říkal a ještě teď to pokládám za správné.
- Oidipus** Jak je to dlouho, co Laios –
- Kreon** Co je? Nerozumím -
- Oidipus** - zemřel, zavražděn neznámo jak?
- Kreon** Dávno - mnoho dlouhých let.
- Oidipus** A už tehdy věštil Teiresias?
- Kreon** A už tehdy si ho vážili stejně pro jeho moudrost.
- Oidipus** A nezmínil se nikdy tenkrát o mně?

- Kreon** Ne.
Aspoň já při tom nikdy nebyl.
- Oidipus** A po vrahu jste nepátrali?
- Kreon** Ovšem, ale marně.
- Oidipus** Proč vám neporadil věštec?
- Kreon** Nevím.
Čemu nerozumím, o tom radši mlčím.
- Oidipus** Kdybyste se nebyli spikli,
sotva by mně kdy obvinil z té vraždy.
- Kreon** Sám víš, co věštec tvrdí.
Proč to všechno
mohu se já ptát tebe zrovna tak jako ty mne.
- Oidipus** Ptej se.
Já nejsem vrah.
- Kreon** Nemáš mou sestru za manželku?
- Oidipus** To přece nepopírám.
- Kreon** A nevládnete zemi rovným dílem?
- Oidipus** Vyplním každé její přání.
- Kreon** A nejsem vám dvěma roven i já třetí?

Oidipus

O to je horší tvoje proradnost.

Kreon

Uvažuj:

Myslíš, že někdo chce s nebezpečím urvat vládu,
když má v klidu a pohodlí stejnou moc?

Netoužím po vládcovských počtách víc
než po vládě samé -

a kdo má rozum, přisvědčí mi.

Mám všechno od tebe - a beze strachu.

Kdybych vládl sám

ledacos by mi bylo na obtíž.

Myslíš, že je mi titul vládce milejší
než bezstarostná spoluvláda?

Všichni mě mají dnes rádi,

a kdo jde k tobě, obrátí se napřed na mne,
tak dojde cíle.

Stačí mi to, co mám, nejsem tak pomatený,
abych chtěl prodělat pro trochu slávy.

Potřebuješ-li důkazy,

jdi do Delf,

optej se věštírny, vyřídil-li jsem správně její
vzkaz.

A zjistíš-li,

že jsem se s věštcem uradil proti tobě,

chci přijmout dvojí ortel smrti:

tvůj i svůj.

Neobviňuj mě však pro domněnku.

Zavrhnout prospěšného přítele

je stejné, jako zavrhnout vlastní život.

Za nějaký čas to poznáš jasně,

jen čas ukáže, kdo je spravedlivý –

zlého prohlédneš i za jediný den.

- Chór** Dobře poradil, vládče, každému,
kdo nechce zavinit svůj pád.
Soudíš-li zbrkle, často přestřeliš.
- Oidipus** Přepadne-li mě kdo lstivě znenadání
i já se musím rychle rozhodovat.
- Kreon** Řekni co chceš? Vyhnat mně ze země?
- Oidipus** Ne, popravit.
Prchnout tě nenechám.
- Kreon** Když dokážeš, že máš proč.
- Oidipus** Ty neustoupíš? Trváš na svém?
- Kreon** Vidím, že nemáš rozum.
- Oidipus** Pro sebe dost.
- Kreon** Měl bys jej mít i pro mne.
- Oidipus** Jsi lotr.
- Kreon** A nemáš-li pravdu?
- Oidipus** Je nutno stejně poslechnout.
- Kreon** I špatného vládce?
- Oidipus** Théby! Théby!

- Kreon** I já k nim patřím, ne jen ty sám.
- Chór** Právě přichází z domu Iokasté
a před ní bude teď nejlíp ukončit váš spor.
- Iokasté** Nešťastní lidé,
teď se vám zalíbilo v nesmyslné hádce,
teď, kdy země tak trpí?
Nestydíte se, vynášet vlastní mrzutosti na světlo?
Pojď domů, Oidipe -
a ty se Kreonte, také vrať
a nedělejte z maličkosti pohromu.
- Kreon** Sestro,
Oidipus, tvůj manžel, mi chce uložit krutý trest.
Ze dvou zel vybírá:
Bud' vyhnanství z otčiny - nebo smrt.
- Oidipus** Ovšem.
Před chvílí jsem ho ženo přistihl,
jak mi úskokem ukládá o život.
- Kreon** Ať ode mne odejmou bozi požehnání,
ať zahynu navždy proklet,
spáchal-li jsem to, z čeho mě viniš.
- Iokasté** Při bozích, Oidipe, uvěř,
dbej posvátné přísahy,
poslechni mne i ty zde -
- (zpěv)*
- Chór** Poslechni, prosím, vládče můj,

a dobře rozvažuj.

Oidipus Jak ti mám jenom vyhovět.

Chór Kreonta známe tolik let,
vždy vážen nepromluvil lež
a teď ti též
přísahy složil - uvěř jim.

Oidipus A víš co chceš?

Chór Ba vím.

Oidipus Mluv.

Chór Nechtěj pro zdání
příteli ubrat cti.

Oidipus Víš, co ta žádost praví?
Že se ti chce mé hlavy
či mého vyhnanství.

Chór Ať zemřu, osudu vydán v plen
bohy i lidmi opuštěn,
jestli jsem na to kdy pomyslel. -
Mám strach o zmírající zem,
když nyní ještě vašim zlem
se zvětší spousty dávných zel -

(konec zpěvu)

Oidipus Věř, jen tvůj nářek ve mně vzbouzí lítost,
on ne -

budu ho stále stejně nenávidět
ať půjde kamkoliv.

Kreon I s nenávistí už ustupuješ
a až se ti vykouří zlost z hlavy,
budeš litovat.

Oidipus Kdy už mně necháš a půjdeš?

Kreon Jdu -
tebou neuznám,
ostatními však vážen jako dřív.

(zpěv)

Chór Odved' manžela domů již,
nač, paní, otálíš?

Iokasté Chci vědět, jaký to byl zde spor.

Chór Pár nerozvážných slov, zlost, vzdor -
však urážka je stejně zlá
i zbůhdarma
když přátelé si berou čest -

Iokasté Jak? Oba dva?

Chór Tak jest.

Iokasté Proč?

Chór Dosti už - hynou-li Théby
nač o tomhle povídat.

- Oidipus** Tak? Ejhle - naposledy
se na mne zrada šklebí,
v srdci´s už dávno zchlad.
- Chór** Moh´ bys už mou věrnost znát.
Byl bych blázen, kdybych snad
tebe, pane, zapíral.
Z bídy jsi nás zachránil -
můžeš-li a znáš-li cíl,
ved' nás zase kam chceš dál.
- (konec zpěvu)*
- Iokasté** Při bozích, vládče, vysvětli i mně
co ti zavdalo příčinu k hněvu.
- Oidipus** Poslyš,
jsi mi víc, než ti všichni, ženo -
Kreon zosnoval proti mně spiknutí.
- Iokasté** Jsi si tím obviněním jist?
- Oidipus** Tvrdí, že jsem Laiův vrah.
- Iokasté** Osočil tě sám, nebo ho někdo navedl?
- Oidipus** Poslal sem s tím věštce - prostředníka,
sám si mně netroufá obvinit.
- Iokasté** Nedbej ničeho -
poslechni si a poznáš,
že žádný smrtelník není dobrým věštcem:
Laios dostal před lety věštbu

- neříkám, že od Apollóna samého,
 ale od jeho sluhů -
 že prý mu je souzeno zemřít rukou vlastního dítěte,
 které se mělo narodit v našem manželství.
 Ale jak jsme se dověděli,
 zabili Laia cizí lupiči
 na rozcestí tří cest.
 A dítě -
 byly mu sotva tři dny,
 když mu král dal svázat nohy
 a poručil sluhovi,
 aby je pohodil v pustých horách.
 Apollón nedopustil,
 aby z dítěte vyrostl otcovrah,
 ani, aby Laia zabil vlastní syn.
 A výroky věstců tak přece předpověděly.
 Vidíš, netřeba jim věřit.
 Chce-li ti bůh opravdu něco zjevit,
 promluví k tobě sám.

- Oidipus** Ženo,
 tvá řeč mně mate a bere mi klid.
 Řekla jsi právě,
 že Laia zabili na rozcestí tří cest -
- Iokasté** Říkalo se to -
 a říká ještě dnes.
- Oidipus** Kde se to stalo?
- Iokasté** Na křižovatce cest
 do Delf a do Aulidy.

- Oidipus** Jak dlouho je tomu?
- Iokasté** V Thébách jsme se to dověděli
těsně před tím, než jsi přišel
a než ses ujal vlády.
- Oidipus** Die, k čemuš mě odsoudil!
- Iokasté** Co tě trápí, Oidipe?
- Oidipus** Neptej se.
Řekni mi jak Laios vypadal
a jak byl starý.
- Iokasté** Byl statný, vlasy už prokvetlé stříbrem -
a byl ti podobný.
- Oidipus** Běda -
mám tušení, že jsem nevědomky
tou strašnou kletbou proklel sám sebe.
- Iokasté** Co říkáš?
Vládče, mám z tebe strach.
- Oidipus** Mám hroznou předtuchu,
že se věštec přece nemýlil -
ženo, ještě slovo - chci vědět ještě víc.
- Iokasté** Mám strach, ale ptej se dál.
- Oidipus** Jak cestoval?
S několika lidmi

nebo s četným královským průvodem?

Iokasté

Bylo jich celkem pět
mezi nimi i hlasatel.
Laia vezl jen jeden vůz.

Oidipus

Běda, už je to jasné.
A kdo vám o tom, ženo, vyprávěl?

Iokasté

Jakýsi sluha, jediný kdo vyvázl.

Oidipus

A je tu ještě u nás?

Iokasté

Už ne.
Když viděl jak jsi po Laiově smrti přišel ty
a nastoupil na jeho trůn,
vyprosil si u mne na kolenou,
abych ho poslala ven, k našim stádům na pastviny.
Chtěl odejít daleko z Théb.

Oidipus

Mohl by zas přijít co nejdřív zpátky?

Iokasté

Hned. Ale nač to chceš?

Oidipus

Bojím se, ženo,
že je až příliš jasné, proč ho chci vidět.

Iokasté

Vždyť přijde.
Ale já snad smím také vědět
co tě tíží?

Oidipus

Kráčím zlým nadějím vstříc

a komu jinému než tobě
bych se svěřoval se svým osudem.
Mým otcem byl Polybos, Korint'an,
a matkou dóřanka Meropé.
Z mužů té obce jsem byl nejvíc vážen,
až jednou se stala tato událost.
Jakýsi pijan po mně při hostině
v opilé náladě křikl,
že jsem byl otci podvržen.
Ten den jsem se ztěží zdržel.
Nazítří jsem se šel optat otce a matky.
Rozhněvali se na toho žvanila
a mne to uklidnilo.
Ale pohanění pálilo dál
a víc a víc se rozrůstalo v duši.
Bez vědomí rodičů jsem tajně odešel do Delf,
Apollón mně však neuznal za hodna odpovědi.
Neřekl mi to, proč jsem přišel,
ale zjevil mi jiné věci:
Neštěstí, hrůzu, prokletí -
S vlastní matkou prý budu spát,
založím rod odporný všemu světu
a otce zavraždím -
Když jsem to slyšel, prchl jsem do ciziny,
abych nespátral nikdy naplnění věštby.
Jen podle hvězd jsem hádal, kde je Korint -
Na útěku
jsem dospěl až do této země,
kde zahynul váš král, jak říkáš.
Povím ti pravdu, ženo:
Když jsem se blížil rozcestí tří cest,
zkřížil mi cestu hlasatel

a na voze, taženém koni, muž, jak popisuješ.
Vozataj i stařec sám
mě násilím odháněli z cesty.
Udeřím ve zlosti vozku, jenž na mne doráží -
a stařec, když to viděl,
vyčíhal si mne a jak jsem šel kolem vozu,
dvakrát mě udeřil bodcem do temene hlavy.
Zaplatil mi to -
v tu chvíli ho zasáhla má hůl
a hned se zhroutil nazad dovnitř vozu.
Zabil jsem všechny -
A jestli teď má ten cizinec něco společného s Laiem
kdo je nešťastnější než já?
Koho prokleli bozi víc, než mne?
Nikdo z občanů ani cizinců
mi nesmí dopřát střechy nad hlavou,
nesmí mně oslovit,
jen vyštvat mně musí od svého prahu -
a nikdo jiný, jen já sám
jsem proklel tou klatbou sám sebe.
Lože mrtvého poskvřňuji svýma rukama,
kterýma jsem ho zabil.
Nejsem zločinec?
Nezbývá mi než utéci. Utéci - Kam?
Mám prchnout a nesmím spatřit své nejdražší,
nesmím se vrátit do otčiny
nebo bych se stal matčíným manželem
a zavraždil bych otce Polyba,
který mně zplodil a vychoval.
Není všem jasné,
že jen krutý bůh tak může štvát člověka?

- Chór** Mám z toho, vládče, strach
ale dokud nepromluvíš se svědkem,
doufej.
- Oidipus** Vždyť doufám jenom v něho.
Nezbývá mi než vyčkat toho pastýře.
- Iokasté** V čem, myslíš, že ti pomůže?
- Oidipus** V čem?
Bude-li říkat totéž co ty,
zbaví mě hrůzy.
- Iokasté** A co jsem řekla tak zvláštního?
- Oidipus** Že prý vyprávěl o lupičích,
kteří zabili krále.
Bude-li opakovat totéž,
nejsem vrah já.
Jednoho si přece nesplete s tlupou.
Řekne-li, že to byl osamělý poutník,
jsem jistě vinen.
- Iokasté** Řekl lupiči, věř mi.
A i kdyby změnil výpověď sebevíc,
nikdy nedokáže,
že Laios zemřel právě tak,
jak Apollón předpověděl jeho osud:
rukou vlastního syna.
Ubohý hoch, nemohl zabít -
sám zahynul už dávno -
Proto nebudu ani teď ani kdy později

dbát věštby.

Oidipus

Máš pravdu -
ale pro toho sluhu přece jen pošli.
Nezapomeň.

Iokasté

Udělám všechno co si přeješ.
Pojďme však domů -

Chór (3. píseň)

Už nikdy nechci na svůj osud
se bohů ptát jak dřív,
když jejich výrok má být blud
a haní jej kdokoliv.
Ty, Die, který v zlaté záři
ovládáš širý svět,
slyš, jak ti do tvých jasných tváří
svět hází věštbu zpět:
Že tenkrát o Laiově smrti
bůh klamnou věštbu dal,
osud že lidí nerozdrtí
a boží hlas, že lhal.

Kdo po své vůli chce si vésti,
kdo špiní zákon, čest,
kdo nedbá práva, bohy nectí,
pocítí brzy trest.
A kdo by rukou svatokrádce
po všem, co svaté, sáh,
žil nečestně, žil nízce, vratce
a víru šlapal v prach,
ten nesmí se teď, provinilý,
před bohy zachránit.

Vždyť kdyby to kdy dopustili,
pak nemám je proč ctít.

4 .

- Iokasté** Oidipus se až příliš trýzní v duchu
hroznými myšlenkami -
už nesoudí dnešek zkušenostmi z dřívějška
jako rozumný muž,
ale každou děsivou předzvěst má
za bernou minci.
Marně jsem ho povzbuzovala -
Teď spěchám k tobě, ochránce Apollóne,
utíkám se k tobě, prosebnice s obětí v rukou,
abys dal smírné rozhrěšení.
- Chór** Chvějeme se všichni strachem o něho, zmateného,
jak posádka, když loď ztrácí kormidelníka.
- Posel z Korinta** Thébané, můžete mi říci
kde je dům vládce Oidipa?
Nebo ještě líp:
Řekněte mi rovnou, kde ho najdu.
- Chór** Zde v domě, uvnitř, cizince.
Tato žena
je matka jeho dětí.
- Posel** Abys byla jako jeho žena
stále šťastna, mezi šťastnými
a požehnána dětmi.

- Iokasté** I ty buď šťastný -
zasloužíš si to za svou krásnou řeč.
Pověz však, cizince,
co chceš a jakou přinášíš zprávu?
- Posel** Dobrou
pro tvůj dům i pro tvého manžela, paní.
- Iokasté** Jakou? A od koho?
- Posel** Z Korinta.
Zpráva, kterou nesu, potěší
- a jak by netěšila -
ale zároveň ho též zarmoutí.
- Iokasté** Co je to? Co může působit tou dvojí silou?
- Posel** Obyvatelé korintské země
ho chtějí za vládce -
říkalo se to u nás.
- Iokasté** Proč?
Starý Polybos už vám nevládne?
- Posel** Už ne - už spí v hrobě.
- Jokasté** Co říkáš, cizince? Polybos zemřel?
- Posel** Ať umřu, jestli lžu.
- Iokasté** Rychle,
pospěš to vyřídit pánovi. -

Co s vámi, věštby boží?
Jak je to dávno, co Oidipus uprchl
ve strachu, aby ho nezabil
a teď král zemřel
stářím, ne synovou rukou.

Oidipus Iokasté, drahá ženo,
proč jsi mně dala vyvolat z domu?

Iokasté Poslyš zde toho muže
a vzpomeň si na boží proroctví.

Oidipus Kdo je to a co má pro mne?

Iokasté Jde z Korinta a přináší ti zprávu,
že Polybos, tvůj otec
už není mezi živými.

Oidipus Jakže, cizinče?
Řekni mi to sám.

Posel Nu dobrá, chceš-li:
Tvůj otec zemřel.

Oidipus Násilím nebo v nemoci?

Posel Stáří stačí závan větru -

Oidipus Ženo,
kdo by ještě věřil delfským proroctvím
a křiklounům - povětrným věštným ptákům.
Podle nich jsem prý měl zabít otce.

Zemřel a leží pod zemí -
 já jsem byl zatím zde
 a zbraně jsem se ani nedotkl.
 Leda, že by byl zemřel steskem po mně -
 tak bych byl vinen jeho smrtí.
 Polybos sestoupil do podsvětí
 a všechna lichá proroctví vzal s sebou -

Iokasté Neříkala jsem ti to už dávno?

Oidipus Říkala, ale strach mě zmátl.

Iokasté Tak teď už na to nemysli.

Oidipus Děsí mě ještě sňatek s matkou -

Iokasté Čeho by se měl člověk strachovat
 když mu vládne jen náhoda
 a žádná věštba není jistá?
 Žij ze dne na den, jak nejlíp umíš,
 jiné rady není.
 Pusť z hlavy strach z toho sňatku.
 Mnohý člověk už spal ve snách s matkou,
 nic na to nedej
 a bude se ti lehce žít.

Oidipus Všecko, co říkáš, by bylo krásné,
 dokud však žije má matka
 musím se stále bát osudu.

Iokasté Otcova smrt ti dává velkou naději.

- Oidipus** Pravda, velkou,
ale matčin život mi hrozí.
- Posel** A proč se matky bojíš?
- Oidipus** Pro strašnou boží věštbu, cizince.
- Posel** Jakou, pokud ji smím vědět?
- Oidipus** Proč ne?
Apollón mi kdysi zvěstoval,
že se svou vlastní matkou budu smilnit
a otcovu krev, že prolíji vlastníma rukama.
- Posel** Tak proto jsi žil tak daleko od Korinta?
- Oidipus** Abych se nestal otcovrahem, starče.
- Posel** Že jsem tě hned nezbavil strachu.
Přišel jsem ti prospět.
- Oidipus** Odvděčil bych se ti po zásluze.
- Posel** Vždyť mně sem hnalo hlavně to.
Vím, že na mne nezapomeneš,
až se vrátíš domů.
- Oidipus** Ne - tam, kde jsem byl zplozen
už nepůjdu nikdy.
- Posel** Bláhový,
sám nevíš co děláš.

- Oidipus** Co říkáš?
Při bozích, pouč mě.
- Posel** Pro tohle vyhýbat se domovu.
- Oidipus** Mám strach, že Apollón má přece jen pravdu.
- Posel** A že ti setkání s matkou přinese poskvrmu?
- Oidipus** Přesně tak,
toho se stále hrozím.
- Posel** A víš, že nemáš proč?
- Oidipus** Jak? Nejsem její dítě?
- Posel** Ne. Meropé není tvá vlastní matka.
- Oidipus** Co říkáš? Nezplodil mne Polybos?
- Posel** Bodejt'. Asi stejně jako já.
- Oidipus** Tak proč mě nazýval synem?
- Posel** Dostal tě ode mě - jako dar.
- Oidipus** Že by byl tak miloval cizí dítě?
- Posel** Byl sám bezdětný.
- Oidipus** Než jsi mně dal králi -
koupils mne, nebo jsem tvůj syn?

Posel Našel jsem tě v kitaironských roklích.

Oidipus Jak ses tam dostal?

Posel Pásl jsem v horách stáda.

Oidipus Byl jsi najat jako kočovný pasák?

Posel Tak.
A tenkrát jsem tě zachránil.

Oidipus Trpěl jsem něčím,
když říkáš, žes mi pomohl?

Posel Tvé kotníky ti to poví.

Oidipus Proč připomínáš starou bolest?

Posel Rozvázal jsem ti probodané nohy -

Oidipus Zlé znamení mi dali do vínku.

Posel A podle něho jsi dostal i jméno.

Oidipus Ale při bozích, řekni
od matky? Od otce? Od koho?

Posel Nevím.
Snad to ví ten, kdo mi tě dal.

Oidipus Tys mně nenašel sám?
Dostals mně od někoho?

- Posel** Tak.
Přines mi tě jeden člověk.
- Oidipus** Kdo, můžeš mi říci?
- Posel** Nějaký pastýř - Laiův.
- Oidipus** Dřívějšího vládce této země?
- Posel** Baže. Byl pasák jeho stád.
- Oidipus** Je ještě živ?
Mohl bych se s ním setkat?
- Posel** To musíte vědět nejlíp vy zdejší.
- Oidipus** Zná zde někdo mezi vámi toho pastýře?
Oznamte mi to -
ted' můžem všecko rozřešit.
- Chór** Není to myslím nikdo jiný,
než ten z venkova,
pro kterého jsi právě poslal.
Zeptej se Iokasty, ta ti nejspíš poví.
- Oidipus** Znáš ho, ženo?
Mluví Korint'an o tomtěž sluhovi
kteréhoš dala zavolat?
- Iokasté** A co vlastně říká?
Nech ho být
a netrap se zmatenými zprávami.

- Oidipus** Nepřestanu.
Teď, když jsem už zachytil stopu
a mohu odhalit svůj rod?
- Iokasté** Vážíš-li si jen trochu života
neodvažuj se dál.
Stačí, že trpím já -
- Oidipus** Vzpamatuj se -
A i kdybych byl stokrát synem otrokyně
a stokrát míň než otrokem,
tebe to neponíží.
- Iokasté** Poslechni, prosím, ustaň.
- Oidipus** Neustanu, chci všechno znát.
- Iokasté** Radím ti rozumně pro tvé dobro -
- Oidipus** Dávno mi nezáleží na mém dobru.
- Iokasté** Ubohý.
Kéž by ses nikdy nedověděl kdo jsi.
- Oidipus** Přivedou už mi sem toho muže?
Ji nechte být,
ať se pyšní svou urozeností.
- Iokasté** Běda nešťastný.
Jen to ti mohu říct a víc už nikdy nic.
- Chór** Oidipe, proč náhle odešla tvá žena

přemožena krutou bolestí?
Mám strach
že v jejím mlčení doutná zlo -

Oidipus

Ať přijde cokoliv -
i když je můj rod sebenížší,
chci jej znát.
Iokasté - žena - je příliš hrdá
a hrozí se toho, že mám jen nízký původ. -
Jsem tím, čím jsem se narodil
a jiný nechci být -
Proč tedy nemám znát svůj rod?

Chór (4. píseň)

Jestli umím jenom trochu
předvídat a osud znám,
při úplňku zítra vám
zatančím a zazpívám
k poctě, kitaironské skály,
jež jste kdysi mému vládci
nad kolébkou v péči stály,
dobro jste mu prokázaly,
ochránily jej –
a ty, spásný Apollóne,
radost z toho měj!

Kdo tě, dítě, zrodil? Která
věčně mladá boží dcera?
Kdo ti otcem byl?
Pan, bůh strží, hor a strání,
nebo Hermés zatoulaný,
či sám Foibos znenadání
do pastvisek, luk a plání

z lásky zabloudil?
 Či pán výšek, horských hřbetů,
 Bakchos darem dostal tě tu
 od svých lesních víl? -

5.

- Oidipus** Zdá se mi,
 že přichází pastýř, kterého čekáme.
 Cizinče z Korinta, pověz mi napřed:
 Myslil jsi jeho?
- Posel** Právě toho.
- Oidipus** Starče,
 hled' mi zpříma do očí
 a odpovídej, nač se budu ptát.
 Sloužil někdy Laiovi?
- Sluha** Byl jsem jeho otrok
 a ne koupený, narozený zde v domě.
- Oidipus** Jakous měl práci?
- Sluha** Pásával jsem stáda - téměř celý život.
- Oidipus** Kdes pásal nejvíc?
- Sluha** Na Kitairónu a po okolí.
- Oidipus** Znáš odtamtud tohoto muže?

- Sluha** Co s ním má být? A koho vlastně myslíš?
- Oidipus** Stojí tu před tebou. Viděls ho už někdy?
- Sluha** Nevím - nevzpomínám si -
- Posel** Nediv se pane,
ale já mu hned všechno připomenu.
Jistě mu utkvěly v paměti kitairónské stráně,
kde pásal on dvě stáda, já jen jedno
a tak jsme se spolu potloukali
tři roky od jara do zimy.
Když přišla zima, sháněl jsem do ohrady
a on zas do Laiových stájí.
Mám pravdu nebo ne?
- Sluha** Máš, ale jsou to už léta.
- Posel** Tak řekni, vzpomínáš, žes mi dal dítě?
Podívej, tady je máš.
- Sluha** Hrom do tebe. Buď zticha.
- Oidipus** Ne nebij ho, starče,
sám zasloužíš potrestat víc než on.
- Sluha** Proč drahý pane? Čím jsem se provinil?
- Oidipus** Zapíráš dítě, o kterém se mluví.
- Sluha** Nic neví, jen tak žvaní.

- Oidipus** Když nechceš mluvit po dobrém,
promluvíš po zlém.
- Sluha** Běda mi. Proč? Co chceš vědět?
- Oidipus** Dal jsi mu dítě, jak říká?
- Sluha** Dal. A měl jsem radši zemřít.
- Oidipus** To se ti stane, neřekneš-li pravdu.
Kdes je vzal? Bylo tvé nebo cizí?
- Sluha** Při bozích, pane, neptej se dál.
- Oidipus** Musím ti říkat dvakrát?
Běda ti.
- Sluha** Narodilo se v Laiově domě.
- Oidipus** Otrok anebo jeho vlastní?
- Sluha** Já nešťastný,
ted' musím říct tu hroznou věc -
- Oidipus** A já ji slyšet. Ale chci ji slyšet.
- Sluha** Zeptej se uvnitř své ženy,
ta ti to poví.
- Oidipus** Dala ti je ona?
- Sluha** Ona, pane.

- Oidipus** Nač tobě?
- Sluha** Abych je zabil.
- Oidipus** Tak krutá byla?
- Sluha** Bála se zlé věštby.
- Oidipus** A jaké?
- Sluha** Že syn zabije svého otce.
- Oidipus** Proč jsi je tedy dal zde tomu starci?
- Sluha** Z lítosti, pane.
Myslíl jsem, že je odnese do cizí země,
k nim domů.
Zachránil je - ale pro největší zlo.
Jestli jsi ty to dítě, jak říká,
narodil ses jen k neštěstí.
- Oidipus** Hrůza. -
Všechno je jasné.
Světlo světa
kéž tě dnes vidím naposled
já, v kletbě narozený,
v kletbě plodící
a v kletbě vrah –
- Chór (5. píseň)** Ó, žel,
běda, vy smrtelní,
sen štěstí sníte sic,

leč počet vašich dní
je pouhopouhé nic
a nikdo z lidí víc
na světě neuvidí
než zdání proradné
které jej chvíli šidí
než do tmy propadne.

Ó žel,
Oidipe, jak mne rmoutí,
žes na své bědné pouti
k nám do přístavu spěl,
k nám do přístavu zkázy,
kde jsi byl zároveň
své matce v loži synem
a v loži manželem
a otcovské kdys lože
tě mohlo v sobě snést
a nehleslo - slyš bože! -
že przníš krev i čest.

Ó žel,
Laiovo bědné dítě,
běda té chvíli, kdy tě
zrak prvně uviděl -
teď lítost s tebou bere
mé duši mír a klid,
déšť hořkých nářků budu
bez konce pro tě lít -
Vždyť - mám-li pravdu říci -
tys spasil zem a stát
a jenom tobě díky

zas mohu klidně spát! –

6 .

- Muž z domu** Ani proudy řek
by nemohly očistit tento dům -
tolik v něm hrůz,
a zaviněných vlastní vinou,
ne nevědomky.
A právě bolest,
kterou si způsobil člověk sám
bolívá nejvíc.
- Chór** Co jsme tu slyšeli
už bylo až přespříliš hrozné.
Co chceš ještě dodat?
- Muž z domu** Především vám chci říct:
Iokasté není. Je mrtvá.
- Chór** Ubohá. - Jak to?
- Muž z domu** Sama se zabila.
Neviděli jste bolestnější obraz
a těžko o něm vyprávět.
Pokud mi paměť stačí
povím vám o jejím utrpení:
Jak vběhla rozrušená do dveří,
spěchala do ložnice
o oběma rukama si rvala vlasy.
Vstoupila dovnitř, závoru zavřela
a volala dávno mrtvého Laia,

vzpomínala
na jeho dávná objetí, jež dala původ otcovrahu,
vzpomínala,
jak ji opustil, aby rodila vlastnímu synu děti
a proklínala lože,
na kterém neblahá, zrodila z manžela manžela, z dítěte děti.
V tu chvíli vrazil dovnitř Oidipus.
Úpěl a zběsile pobíhal sem a tam,
řval, že chce zbraň
a ženu hledal -
ne, ženu ne,
mateřské lůno své a svých dětí.
Běsnil - a snad mu sám démon ukázal, kde je.
Vykřikl strašně
a vrhl se k dvojitým dveřím,
vyrazil oblé čepy ze závěsů
a vpadl dovnitř.
Visela, hrdlo v pletené smyčce -
Spatřil ji, bědný, vykřikl hrozně
a rval provaz.
Ležela na zemi, ubohá,
a pak - ten příšerný pohled -
strhl jí zlaté spony z šatů
a vrazil si je do očí
a řval, že nebudou už nikdy vidět
co vytrpěl, ani co spáchal,
jen tmou budou hledět k těm, jež neměl nikdy spatřit,
ty, po kterých toužil, víc už neuvidí.
Tak stále křičel dál
a dál a stále
si drásal oči -
Zornice krvavě mu stékaly po tvářích,

ne v kapkách, jako slzy, ale proud,
proud zčernalé krve.

Tak postihlo oba dvojí zlo:
zlo, zrozené z muže a ženy.

Jejich dávné štěstí
dřív bylo pravým blahem -
a dnes?

Zoufalství, zkáza, hanba, zmar
a nic, čemu se říká děs,
tu nechybí.

Chór Utišil se už, nešťastník?

Muž z domu Křičí, aby otevřeli brány
a ukázali Thébám otcovraha,
který s vlastní matkou -
ne, to nelze opakovat.
Už přichází.
Teď uvidíte neštěstí
které by pohnulo k slzám i nepřítele -.

(zpěv)

Chór Běda ti, běda nešťastníku -
Sta otázek mám na jazyku,
sta chtěl bych ještě odpovědí,
sta myšlenek mi ještě schází -
Však ptát se tebe? Bozi vědí,
i pohled mě až v kostech mrazí.

Oidipus Tma, neodvratná tma. A mrak, děsivý černý mrak.
Už zhltně mě, spolkně mě již - a ty to nezměníš -
už vyhasl mi zrak.

Běda mi nastokrát. Jak ocelový šíp
mi projel srdcem ten vyčítavý hlas
mých vzpomínek a chyb.

Chór Jdeš do tmy, do hrůzy, do prázdnoty.

Oidipus I když si kolem mě tma staví věčnou hráz,
vidím tě dál, jak dřív jsem vídával,
mám alespoň tvůj hlas.

Chór Oidipe, jak ses mohl tak zmrzačit?
Čí hlas tě k tomu hnál?

Oidipus Jen vládce Apollón,
mí přátelé, jen on
mé utrpení dovršil
a předurčil můj pád.
Co zbylo mi, než násilím
zrak očím odervat
když vím, že v celém světě víc
už nikdy nevidím nic,
nic, co bych viděl rád?

Chór Máš pravdu - pravdu - snad -

Oidipus Ved'te mne pryč z města ven,
ach, odved'te mne přec.
Jsem zkáza - lidmi zlořečen
a bohům proklatec.

Chór Jako tvůj osud i rozum ztroskotal -
Kéž jsem tě nikdy nepoznal.

Oidipus Bud' proklet onen den,
bud' navždy proklet ten,
kdo na zelených pastvinách
mě jako dítě vzal
k životu mně zachránil
a smrti oderval -
Tak nestal bych se, ó běda,
symbolem hrůzy, hanebným
všude, kam země sahá.
Kde po širokém světě byl
kdy zmar a bída, hnus,
teď v jediné se proměnil:
ve jméno Oidipus.

(konec zpěvu)

Chór Oidipe, nevím, jednal-lis správně:
Raději smrt, než být slepý.

Oidipus Nechtěj mi ještě radit, nepoučuj
že se tak nestalo nejlíp.
Sám nevím
jak bych moh jednou sestoupit do podsvětí
s vidoucíma očima
a pohledět tváří v tvář otcovu stínu
a ubohé matky.
A těšil by mě snad pohled na děti,
zplozené - sám víš jak.
Nesmím je víckrát vidět.
Je, ani město, hradby,
ani svaté oltáře boží,
od kterých jsem se já nad všecky nešťastný,
já nejslavnější ze všech, koho měly Théby,

sám vyšťval pryč -
Přibíl jsem sám svou hanbu na pranýř
a teď bych se měl odvážit
pohledět lidem zpříma do očí?
Nikdy ne.
A kdybych si mohl vyrvat z uší i sluch,
zamkl bych
své bídné tělo na závory slepoty i hluchoty.
Jak je sladké
být zbaven zlého světa zvenčí. -
Polybe, Korinte,
domove, který jsem dlouho nazýval otčinou,
jak krásný plod
s prohnilým jádrem jste ve mně vypěstili.
Tři cesty, skryté v údolí,
roklino lesní,
úvoze s trojí křížovatkou,
mé ruce vám daly pít otcovu krev,
svou krev - pamatujete?
Pamatujete, co jsem před vámi spáchal,
pamatujete, co jsem spáchal,
když jsem se dostal sem?
Manželské svazky, daly jste mi život
a na obrátku proměnily pak
svůj plod zas v ploditele.
Tak jste
přivedly na svět otce, bratry, děti,
rodiče, ženy, matky, nevěsty -
vše propleteno v krvesmilnou změť,
že člověk ještě nikdy nespáchal
něco tak hnusného.
Při bozích,

co nejdříve mě skryjte někam pryč,
 zabte mě,
 do moře svrhněte,
 ať mně už víckrát nikdo nespátí.
 Pojd'te
 a dotkněte se přece ubožáka,
 pojd'te, nebojte se,
 mou bídu
 nemůže snést nikdo mezi smrtelnými,
 jen já -

Chór Hle, jde sem Kreon -
 ten dá jistě radu, na kterou čekáme.
 Teď, když ty opouštíš zemi,
 je jejím jediným strážcem.

Oidipus Běda mi, co mu říct?
 Jak se ke mně teď zachová?
 Nejednal jsem s ním správně -

Kreon Thébané jestli necítíte stud před smrtelníky,
 skloňte se aspoň
 před slunečními paprsky vládce Helia, svého živitele
 a nestavte tu na odív ničím nezastřený hřích,
 který nesnese ani zem
 ani prameny svatých vod,
 ani světlo.
 Odved'te ho co nejdřív domů.
 Jen rodina smí po zákonu božím
 vidět a slyšet bolesti rodu.

Oidipus Kreonte,

přišel jsi - nejlepší v obci k nejhoršímu -
poslechni mě,
co řeknu, bude ve prospěch všech.

Kreon Oč prosíš tak zoufale?

Oidipus Vyžeň mně ihned z této země
kamkoliv
kde zemřu, opuštěn všemi.

Kreon Udělal bych to už, Oidipe, sám,
kdyby se neslušelo
zeptat se napřed bohů o radu.

Oidipus Vyřkli svůj ortel přece jasně:
Otcovrah, zločinec - já
mám zemřít.

Kreon Tak bylo řečeno.
Ale přece je nejlepší pro jistotu se zeptat.
Teď už snad budeš bohům věřit.

Oidipus Obracím se ještě jednou k tobě
a ještě jednou tě prosím:
Tu mrtvou doma pochovej,
jak sám uznáš za vhodné.
O příbuznou se jistě postaráš.
Mně nesmí víckrát živého vidět
toto rodné město ve svých zdech -
nechte mě jít do hor na Kitairón,
kde mi otec i matka před lety předurčili hrob
a tam zemřu jak si přáli.

Vím, že mě ani nemoc,
ani co jiného nesprovodí ze světa -
nikdy bych nebyl zůstal na živu,
kdyby mi nebylo souzeno trpět.
Kreonte, pokud jde o mé děti -
s chlapci si nelam hlavu,
jsou muži a nemusejí nikdy nikde
třít bídu.

Ale mé dcerky.

Nešťastné, ubohé -

Sedávaly u mého stolu,

čekávaly vždy na mne

a já se s nimi dělil o vše, co jsem měl -

Pamatuj na ně.

Nech mě, ať se jich mohu ještě jednou dotknout,

ať se u nich vypláču z hoře -

Jdi, vládče,

jdi pro ně, šlechetný.

Dotknu se jich rukama

a bude se mi zdát,

že je mám zas jako dřív,

než jsem byl slepý -

Co to?

Bohové, neslyším pláč svých nejdražších?

Kreon

Zavolal jsem je - vždyť vím
jak zoufale po nich toužíš.

Oidipus

Děti, kde jste?

Pojďte a chopte se rukou svého bratra,
rukou, které vyrvaly
dřív jasné oči vašeho otce.

- Oidipus** Bozi mě nenávidí.
- Kreon** Tím spíš tě vyslyší.
Všechno má svůj čas.
- Oidipus** Odved' mne tedy už pryč.
- Kreon** Pojd' -
ale rozluč se s dětmi.
- Oidipus** Neber mi je.
- Kreon** Nechtěj, aby všechno bylo po tvém.
Všechno jsi ovládal a všechno's měl
a o všechno jsi přišel.
- Chór** Občané rodných Théb,
hled'te, to je Oidipus,
luštitel hádanek,
muž ze všech nejmocnější,
k jehož štěstí
vzhlíželi všichni závistivě -
tak hluboko jej srazil osud.
Proto nikdy neříkejte,
že je někdo šťastný,
dokud hledí času vstříc.
Ničí štěstí není jisté
Osud promění je v nic.

KONEC